

Entrevista a Marta Mata Garriga

Gerard Gort

La pedagoga i política Marta Mata i Garriga ens rep durant dos dissabtes consecutius a cal Mata, a Saïfores (Baix Penedès), un poble de només 60 habitants que pertany al municipi de Banyeres del Penedès. El primer que fa és ensenyar-nos la biblioteca del que s'ha convertit en un centre de pelegrinatge d'infants, mestres i estudiants de Magisteri i Pedagogia d'arreu del país. L'antiga casa de pagès de la família és ara la seu de la Fundació Àngels Garriga de Mata creada per oferir un servei cultural i pedagògic a les comarques del Penedès i a Catalunya. El fons de la biblioteca forma part del catàleg col·lectiu de biblioteques universitàries de Catalunya i es pot consultar des de la web de la fundació: www.fut.es/~mmata/. I una bona mostra de la seva singularitat és que un 70% de les obres que la integren no estaven a la xarxa de les biblioteques universitàries. A més, cal Mata és també una casa de colònies. Cada curs es programen activitats per als escolars del Penedès que l'any passat es van dedicar al Petit Príncep i que en aquesta ocasió se centraran en la figura i obra de Pau Casals.

Iniciem la conversa repassant la trajectòria personal i professional de Marta Mata.

«Vaig néixer a Barcelona el 1926, de pare hereu d'aquesta casa de Saïfores però que ja treballava a la indústria de l'oli, i la mare era mestra. Tres dels quatre germans vam néixer a Barcelona i tots quatre vam viure a aquesta ciutat. Els estius veníem a Saïfores i ens consideràvem també d'aquí. Jo vaig poder fer tot el parvulari i la primària a les escoles del Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona on treballava la mare. Eren unes escoles excel·lents, va ser un cim que es va atènyer aquí a Catalunya al temps de la República. El batxillerat el vaig començar a l'Institut Escola de la Generalitat de Catalunya, ja en temps de guerra. Però almenys vaig poder veure i viure el que per a mi és la institució de més alt nivell pedagògic que ha tingut mai Catalunya. El director era el doctor Josep Estalella, un excel·lent mestre i educador que tenia una mà dreta que a Reus coneixeu prou bé, l'Angeleta Ferrer. Vaig poder tenir aquesta formació.

La mare, Àngels Garriga, era també una gran mestra. Les primeres dècades del segle XX va haver-hi un moviment de renovació pedagògica amb el suport popular de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, el treball de la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya, i el suport i orientació de les institucions públiques en la mesura que van poder: l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya. La mare va ser formada a la Mancomunitat i a les Escoles d'Estiu d'abans de la Guerra i, per tant, jo vaig poder conèixer aquella escola a través d'ella. Ella havia estat deixeble de Pompeu Fabra, Artur Martorell, Alexandre Galí, Rosa Sensat, Pau Vila, Carles Cardó; tots ells havien estat mestres seus als estudis normals de la Mancomunitat. Ella els recordava i en parlava molt i tot allò a mi em va quedar gravat. Ja de petita, comprenia el perquè de totes les coses que feiem a l'escola.

Acabada la guerra, vaig veure destrossar tot allò, totes les escoles on havia anat van ser canviades i els professors dispersats. I vaig continuar estudiant, era una època que et salvaves com podies amb el record que tenies d'abans, era un batxillerat macarrònic, memorístic, en castellà, i sobretot de molt poca qualitat pedagògica. Alguns professors tenien qualitat tècnica de la seva matèria, però de pedagogia molt pocs en sabien un borrall. Jo ho vaig resistir gràcies a què tenia les eines de l'escola anterior i l'ajuda de la mare a casa. Amb ella i la biblioteca de casa suplíem tot el que no hi havia a l'escola. Va ser un tall enorme veure destrossar l'escola.

Mentrestant, els primers anys quaranta, tant la mare com jo vam agafar una malaltia d'aquelles de postguerra. Jo vaig tenir una tuberculosi que em va privar de continuar a la universitat on havia començat ciències naturals i la mare va quedar paralítica i també va haver de deixar de donar classes».

Aleshores ja tenia clar que volia ser mestra?

«No, en absolut. Jo estudiava ciències naturals perquè m'agradava molt la geologia i la botànica per influència de l'Angeleta Ferrer. El 1943 va morir l'àvia i vam heretar aquesta casa de Saïfores; el nostre pare havia mort abans de la guerra. La mare i jo vam venir a viure aquí, per passar la malaltia i poder estar en un lloc on l'ambient i el menjar podien ser saludables. Els altres germans van acabar els seus estudis i la mare i jo vam estar aquí a Saïfores vint anys, que és curt de dir, però em va formar molt més que la universitat. Jo tenia cura de la mare i de la hisenda, amb els seus masovers i rabassers i això significava

Les primeres dècades del segle XX va haver-hi un moviment de renovació pedagògica amb el suport popular de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, el treball de la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya, i el suport i orientació de les institucions públiques

que s'hi havia de treballar i s'havia de portar el tracte amb moltes persones. Això em va agradar molt, aprendre a treballar la terra que el pare ens havia ensenyat d'estimar, i de passada podia cultivar la meua afeció a la botànica, la geologia, i els vespres, a la lectura de la literatura clàssica i a la història.

Com una conseqüència de tot això, la tercera cosa que vaig fer va ser reunir els nanos de Saifores, que aleshores eren 14, en una població de 60 habitants. Ara Saifores també té 60 habitants, però de nanos només n'hi ha 3. Vaig treballar amb aquests 14 nanos durant bastants anys, als vespres. Ells anaven a l'escola de l'època, però aquí als vespres van aprendre a jugar, cantar, fer teatre, escriure i llegir en català, feiem excursions, carame-

Vam anar a Mallorca i a València a conèixer alguns mestres preocupats per la llengua i la pedagogia alhora. I al final de curs vam fer 100 papers ciclostilats anunciant que la segona setmana de juliol faríem 15 dies d'Escola d'Estiu i donàvem un telèfon. Vam rebre 150 peticions, és a dir que els 100 papers es van multiplicar

lles... I quan feia uns deu o dotze anys que treballàvem vam fer la proesa de restaurar l'ermita, d'arreglar el poble i els seus carrers, van plantar arbres i van restaurar la festa major que des de l'any 1928 no s'havia celebrat, primer per les tensions que s'havien viscut entre propietaris i rabassers i després per la guerra. La recuperació de la festa major va aglutinar molt els nanos. La mare estava a la cadira de rodes però ajudava molt, per exemple, amb els textos de teatre i les cançons, etc... Als anys 60 va tornar a escriure en català els primers llibres d'aprendre a llegir i escriure (Les beceroles i Els estels). També va fer alguns contes i l'any 1966 una novel·la, l'única que va fer, Un rètol per a Curtó que relata tota l'aventura d'aquells nanos que van refer el poble i van recuperar la festa major.

En aquells anys vaig començar a estudiar Lletres per lliure a la Universitat de Barcelona. Hi anava un dia a la setmana. No podia tornar a ciències, i quan vaig haver d'escollir especialitat, una companya de batxillerat em va dir que aquell any posaven, a Barcelona, la nova carrera de pedagogia de

manera que, en anar per lliure, em seria més fàcil seguir les classes, encara poc organitzades. Heus aquí la meua vocació».

I com va anar la carrera?

«La pedagogia que "s'impartia" l'any 54 feia vergonya, talment com si no es recordés res del que s'havia fet als anys trenta a la mateixa universitat, amb en Xirau, en Mira i l'acolliment dels mestres del moviment de renovació pedagògica. Però a mi em va permetre trobar companys que tenien ganes de fer pedagogia. Aquell primer curs es va omplir, sobretot, de mestres que feien pedagogia com a segon cicle i llicenciats d'altres matèries que volien fer pedagogia perquè tenien el neguit d'aprendre d'ensenyar a fons. Amb aquests companys, i fora de la universitat, vam anar a conèixer pedagogs que havien estat mestres de la mare, com l'Artur Martorell, l'Alexandre Galí, o meus, com l'Angeleta Ferrer. A partir de l'any 1957, que va ser quan vam acabar la primera promoció de Pedagogia, es van començar a fer algunes escoles, discretes i que no coneixíem gaire ningú que volien fer escola renovada i, tot i que era molt perseguit; en aquestes escoles es feia català i quan venia l'inspector es retiraven quaderns, llibres i cartells en aquesta llengua.

I com va sorgir la idea de crear l'Escola de Mestres Rosa Sensat?

«Amb companys de diverses escoles: Tau, Talitha, Ton i Guida, Costa i Llobera... aquells anys, finals dels cinquanta primers dels seixanta, vam anar veient que la feina més grossa era encaixar els mestres nous que sortien de l'Escola Normal i no sabien res de res perquè, a diferència de nosaltres, ja no tenien el referent de l'escola de la República. Els mestres nous patien molt. Aleshores se'ns va ocórrer fer una escola per a aquests mestres, gent que ja tenia el títol i que volien fer-ho bé, i vam crear l'Escola de Mestres Rosa Sensat per a mestres que treballessin al matí i a la tarda vinguessin a Rosa Sensat. Vam començar l'any 1965 amb 15 alumnes. L'activitat era clandestina, eren 14 noies, per cert que quatre eren de Reus i una de Tarragona, i un xicot. Va ser detonant, una experiència molt petita però que la gent que la vam viure, tant els professors com els alumnes, vam quedar xocats i vam sentir que

era possible encetar una dinàmica de renovació. Va ser una experiència extraordinària.

Els alumnes ho vivien com una descoberta i nosaltres constatarem que realment podíem, que no calia fer-ho tot nosaltres, sinó que es podia ensenyar i modificar-nos, perquè tots ens vam quedar modificats a partir d'allò. De tot plegat se'n va començar a parlar i uns mestres de Lleida ens van demanar que els ho anéssim a explicar. També vam anar a Mallorca i a València a conèixer alguns mestres preocupats per la llengua i la pedagogia alhora. I al final de curs vam fer 100 papers ciclostilats anunciant que la segona setmana de juliol faríem 15 dies d'Escola d'Estiu i donàvem un telèfon. Vam rebre 150 peticions, és a dir que els 100 papers es van multiplicar. Vam venir 153 alumnes i va ser una cosa extraordinària, era el juliol del 1966. Va venir el senyor Galí, que havia estat secretari de l'Escola d'Estiu de la Mancomunitat i també col·laborat en la de la Generalitat. El primer dia va explicar la història de l'Escola d'Estiu de Catalunya, recordant que el model havia nascut al Chicago de John Dewey, que a l'any 10 l'havia portat a Catalunya un mestre que era l'Eladi Homs, com aquí Prat de la Riba la va acollir l'any 1914, com la va tallar Primo de Ribera el 1924, com es va recuperar després, com l'any 31 la va presidir Macià, i l'any 1935 es va fer l'última. El dia 19 de juliol de 1966, trenta després de l'aixecament militar, Galí va dir que ja es podia morir tranquil perquè tornava a existir l'esperit de l'Escola d'Estiu, que a més s'assemblava com un ou a un altre ou a la seva Escola d'Estiu. Efectivament, hi havia aquell esperit que ha caracteritzat les Escoles d'Estiu de mestres a Catalunya. Per a mi és la institució sorgida de la base de mestres que volen formar-se conjuntament amb altres, amb alguns que figura que en saben més i expliquen coses, però on tots fan intercanvi. L'Escola d'Estiu ha tingut sempre aquests components.

Nosaltres, els primers anys, els matins es dedicaven a estudi de didàctiques i d'experiències didàctiques i a un tema general concret d'educació, i a la tarda es feia expressió, artística, corporal... Els mestres apreníem a moure'ns, a dibuixar, a cantar, perquè l'expressió creativa als anys seixanta s'havia per-

cut totalment. Així va recomençar l'Escola d'Estiu. El primer any la vam fer sense nom dins d'un convent i vigilant les dues portes, al col·legi de Lourdes de Barcelona. Al segon any, ja amb 500 mestres, ens vam haver de buscar un paraigua, que va ser el Servei de Catequesi del Centre de Pastoral Litúrgica. Sota aquell paraigua vam fer cursos de tot. En Joaquim Sempere fins i tot va explicar per primera vegada alguna cosa de marxisme».

Quina era la procedència dels participants a les primeres escoles d'estiu?

«Des de la primera Escola d'Estiu van venir mestres d'arreu dels Països Catalans. Hi havia olotins, tortosins, gent de Lleida, de Girona, Tarragona, València, Alacant, Mallorca, Menorca, etc. i aquell primer any per a la gent va ser extraordinari sentir tots els accents del català i sentir com l'Alexandre Galí deia que tots els accents valen, la llengua és una superestructura, de convencions històriques i de lleis, que tots parlem un dialecte d'una llengua. I és que, en aquell moment, a Barcelona quan es sentia lleidatà o valencià, la gent pensava que parlaven malament, com els de Girona ho pensen dels camacos. En canvi, a l'Escola d'Estiu, amb un professor de català extraordinari, com el lleidatà Joan Solà, vam saber valorar com una gran riquesa les varietats del català i la seva unificació normativa.

A partir de 1967, van començar a venir mestres d'altres pobles d'Espanya, andalusos, bascos, gallecs, madrilenys, murcians... Des de 1969 aquests mestres van començar a fer Escoles d'Estiu a la seves comunitats. Als mestres els va agradar, sobretot, que poguessin fer pedagogia sobre la realitat, fer-la en la forma lingüística pròpia, no sabeu com ho agraïen els andalusos i els murcians, i millorar cada any. No s'havien de quedar mai amb una fórmula perquè l'any vinent l'havíem hagut de millorar. L'escola nova cada any havia de fer un pas endavant. No per afany de perfeccionisme sinó perquè com que la societat canviava, calia canviar d'acord amb la societat o en desacord, però calia estar al dia. Per exemple, l'any 1965 començava a ser important la televisió i havíem de treballar el llenguatge de la imatge, entenent-lo com el saber veure imatges i criticar-les però també com el saber escriure imatges.

El 76 va ser important en el conjunt de la nostra gent perquè va ser el moment en què els mestres que vam creure que ens havíem de definir políticament ens vam afiliar. Jo, que l'any 64 havia anat a Israel per veure com s'educava els nens en els kibbutz i que vaig conèixer Raimon Obiols i la seva dona, ja m'identificava amb els socialistes. Però quan l'any següent vam engegar Rosa Sensat, l'Obiols em va dir que això era molt important i em va recomanar que no em fes de cap partit.

A partir de l'any 1968 sempre tractàvem un tema general sota el nom d'Escola i Societat. Analitzàvem els canvis socials per entendre quines respostes i quins canvis havia de fer l'escola. L'any 1970 el tema general girava al voltant del llibre blanc de l'educació que havia fet Villar Palasi; era la primera vegada que el règim franquista reconeixia que l'escola estava malament. I el 4 d'agost de 1970 es va aprovar la Llei General d'Educació, l'anomenada Ley Villar. Abans d'això ja ens revoltàvem perquè la crítica que es feia en el llibre blanc demostrava coses molt grosses des del punt de vista numèric, però no atenia prou temes de qualitat, sobretot perquè la llei es va fer sense tenir en compte el que estàvem fent ja molts mestres, a Catalunya i a Espanya. L'any 1971, el tema general va ser d'una gran agror perquè vam constatar que tot el treball que havíem fet des del 1966 oficialment no era tingut en compte. Vam continuar fent Escola d'Estiu, pedagogia, didàctiques, català, expressió, novetats, però no vam voler fer un tema general perquè estàvem massa amargats.

Vam decidir demanar a sociòlegs de fora de Catalunya que vinguessin a donar la seva visió de la relació entre escola i societat. Ja havia passat l'any 1968, que ens va influir i sotraguejar molt, tant el maig del 68 a París com la matança de la plaça de les tres cultures de Mèxic. Pau Vila, que llavors era ja molt gran, em va dir el 68: Si ara tingués cabells me'ls deixaria créixer. Els més grans dels nostres van viure el 68 veient que allí hi havia alguna cosa. I els alumnes de Rosa Sensat encara ho van viure més intensament. Vam fer venir gent de fora. El 72 va venir l'Aranguren i altres i comentàvem l'obra de Bourdieu i Passeron. El 73 van venir de França els Baudelot i Establet, i l'any 74 vam tenir dues aportacions importants: de professors exiliats de Xile després del derrocament d'Allende l'any anterior, i dels primers mestres italians dels ajuntaments vermells del nord d'Itàlia que feien el moviment cooperatiu d'escola. Aquells mestres ens van explicar què es podia fer des dels municipis.

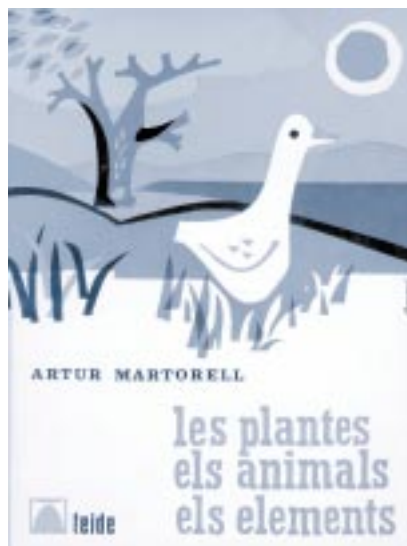
Amb tot això l'any 1975 vam fer una Escola d'Estiu altre cop amb un document nostre. Durant el curs es van preparar diversos documents i a l'estiu del 75 vam elaborar el document "Per a una nova escola pública", que al 76 el vam arrodonir i ja vam titular "Per a una nova escola pública catalana". En tots els documents diem que en el moment en què hi hagués democràcia l'escola havia de ser activa, progressista, laica, catalana i governada per la Generalitat en col·laboració amb els ajuntaments. També definíem com pensàvem que havien de formar-se els mestres, com havien de funcionar els sindicats, i que una cosa és l'escola bressol, una altra el parvulari, i una altra la primària, el tronc únic de la secundària, etc.».

I quan decideix adoptar un compromís actiu en la política?

«El 76 va ser important en el conjunt de la nostra gent perquè va ser el moment en què els mestres que vam creure que ens havíem de definir políticament ens vam afiliar. Jo, que l'any 64 havia anat a Israel per veure com s'educava els nens en els kibbutz i que vaig conèixer Raimon Obiols i la seva dona, ja m'identificava amb els socialistes. Però quan l'any següent vam engegar Rosa Sensat, l'Obiols em va dir que això era molt important i em va recomanar que no em fes de cap partit. I en canvi l'any 76, quan la gent es va començar a definir, li vaig dir a l'Obiols si ja em deixava ingressar a Convergència Socialista i em va dir que sí. Crec que el partit va estar content de tenir un nom significatiu en el moviment de renovació pedagògica i en la proposta d'escola pública. L'any 1977, contra la meua idea, em van posar a les llistes pel Congrés dels Socialistes de Catalunya. Vaig dir que em posessin en un lloc per no sortir, però al final els resultats van ser millors del que imaginàvem i vaig sortir elegida. Aquells dos anys, del 77 al 79, vaig compaginar les tasques de Rosa Sensat i de diputada. A Madrid van ser dos anys interessants perquè es va fer la Constitució i l'Estatut, i també la primera llei d'ensenyament, molt limitada perquè hi havia majoria de UCD. Però vam pressionar perquè es contemplés la participació a l'escola dels pares, mares, mestres i alumnes, i que Catalunya tingués les competències, entre

altres coses. L'any 1980 vaig anar al Parlament de Catalunya, vaig ser cap de llista per Tarragona. A la primera legislatura Jordi Pujol va aconseguir el suport d'UCD i ERC. Si ERC s'hagués sumat a socialistes i comunistes s'hagués assolit una majoria d'esquerres però no va ser així. Aquella primera etapa va ser interessant perquè es van fer les primeres lleis de la llengua, del CEPEPC, que va permetre que escoles privades que ho volguessin passessin a públiques. Van fer-ho la majoria de les que havien fet néixer Rosa Sensat, o havien nascut a la seva empara. Cada vegada que conveníem ERC d'algun aspecte de la llei, podíem fer un pas endavant perquè ERC també era d'escola pública, mentre UCD era d'escola privada i CiU figurava que era eclèctica entre escola pública i escola privada. Vaig tenir tantes derrotes com vulguis, la llei d'educació dels infants de 0 a 3 anys no va poder tirar endavant, però es van aconseguir dos decrets bastant bons, i el tractament de la llengua catalana sense separar els nens catalanoparlants i castellanoparlants, això va ser una cosa que els partits d'esquerra vam aconseguir perquè des del govern no es veia malament fer dues xarxes. A mi em ressonaven les paraules del senyor Galí a l'any 66 dient: "No separeu els nens per raó de llengua, feu el que sigui per no separar els nens."

A Catalunya, jo diria que malgrat les tonteries que a uns i altres els interessa fer sortir de tant en tant, és on s'ha fet millor el tractament de la llengua a l'escola. Perquè la tècnica estava molt ben preparada pel treball de didàctica bàsicament de Rosa Sensat i també d'Òmnium Cultural. Amb aquella preparació tècnica era molt possible tirar cap on es cregués convenient, segons la situació. I ara a Catalunya és impensable una situació d'odi lingüístic com es dona a Bèlgica. El conflicte de la URV, per exemple, no és res al costat de les situacions de rebuig lingüístic de la societat i les universitats belgues. Els darrers conflictes de la URV han interessat a alguns per dir que encara que necessitem el PP som catalans i als pepereos per dir que ens interessa el vot del Pujol, però el volem fer passar per la pedra. Totes les notícies que es van donant, com la bestiesa que va dir el rei, no tenen res a veure amb la realitat que tenim

aquí de dues llengües que conviuen, un català que té la seva situació pública i oficial excepte en alguns redutes que s'han de canviar com són l'administració central, o la justícia, penso que es treballa amb mà esquerra i s'ha fet bastant, no sé si tot el possible, però hi ha reaccions que no s'expressen més que quan ens diuen, epl, que trepitgeu els drets humans. I no hem de trepitjar els drets humans, perquè no els hem trepitjat i no hem de donar cap excusa perquè algú ens pugui dir que trepitgem els drets humans. T'estic parlant de la meua opinió. Repeteixo, el que considero més important és la situació de progrés i afermament del català en una situació de pau lingüística a pesar d'anecdotes que obeeixen a interessos partidistes. Tots els mestres que han passat pel moviment de Rosa Sensat, que a Catalunya són molts milers, perquè des de l'any 68 sempre han estat milers els mestres que s'han trobat a l'estiu, l'any 77 van ser 9.000 els mestres que van fer escola d'estiu a Barcelona, a més d'altres centenars a Girona, Lleida, Tarragona...això no ha passat en cap més lloc del món: més de 9.000 mestres reunits durant 15 dies. I les classes de llengua, de didàctica de la lectura, de com ensenyar el castellà als catalanoparlants, com ensenyar el català als castellanoparlants... aquests cursos estaven plens i hi ha multitud de material al respecte en català i en castellà preparat per fer el català altra vegada llengua d'ús general a Catalunya. Tècnicament s'hi ha treballat molt. Teníem totes les armes, en les millor escoles d'Euskadi també s'ha fet bastant bé, però no en totes, i cal recordar que allí van optar per la doble xarxa».

Sí, però hi ha qui alerta d'una reculada en l'ús social del català.

«Jo no ho penso. Això és una qüestió més d'actuacions de política lingüística. Oi que la política cultural no és que la Generalitat faci teatre? La política lingüística és alguna cosa

que ha de ser un entramat. Si resulta que realment som una societat que tant se li'n fum la llengua i que ens val més la castellana, doncs és clar que es perdrà el català, si som això. Jo no ho crec. Penso que hi ha persones que trobaven un fet "natural" la imposició del castellà, i ara no se'n saben avenir del que passa, i reaccionen visceralment. Penso que encara hi ha moltes persones que arrosseguen la visceralitat derivada dels anys de prohibició i persecució del català, de quan estàvem en una situació de viscera ferida. Però a partir dels anys 80 hem hagut de fer un esforç per racionalitzar les nostres visceres, per fer normal allò que als anys 50, 60 i 70 era visceral perquè no podia ser d'altra manera. Cal fer servir una altra viscera, que és el cervell, el cap, i avançar governant i fent política, no puc continuar fent problema visceral amb els altres, fer lluita visceral amb els altres. Perquè jo ara tinc la raó reconeguda i cal convertir la visceralitat en positiu. Perquè en la visceralitat no hi ha dubte que hi ha alguna cosa de dolor: jo encara me'n recordo quan en el mateix Institut-Escola de la Generalitat em van treure tots els professors i m'havien posat professors castellans que, a més, escopien a classe. Però ara he de ser racional i plantejar-me què fer per tirar endavant les coses. La visceralitat, és en els ferits, surt quan un se sent atacat. Però quan un governa, ha de predominar la racionalitat, i la política de mà dreta i de mà esquerra».

De la segona legislatura al Parlament, la de la primera majoria absoluta de Pujol, quin record en té?

«Per a mi va ser terrible. Al final es van fer lleis d'ordenació territorial, sense consens. Va ser la legislatura de l'enfrontament de la Generalitat i els ajuntaments. Per a mi allí es va perdre l'oportunitat de fer una estructura de l'administració catalana, més pròpia, més anglesa. A Anglaterra, la *city* i el *country*, tenen una gran vitalitat. Pel que fa a l'educació, per exemple, el 85% del pressupost està gestionat per les ciutats grans o els *countys*; i això em recorda l'actuació de la Mancomunitat, que era un òrgan territorial, quatre diputacions, que eren la segona elecció dels municipis i que va actuar en totes les àrees -va fer carreteres, va posar pals de llum, va fer escoles i escoles d'estiu, va posar tele-

fons...- però actuava amb una concepció de la Catalunya viva, de municipis, i cada població s'especialitzava. En aquella segona legislatura es va perdre el tren de fer una administració pròpiament catalana en el sentit de territorialitzar-la, en el sentit de vitalitat territorial. No és una cosa que s'hagués d'inventar llavors, pel que fa a l'escola. Des de l'any 1968 a les Escoles d'Estiu feiem grups de discussió per comarques i des d'aleshores es van fer escoles d'estiu en diferents poblacions i d'abast de districte wacolar. S'han arribat a fer 30 escoles simultànies, ara se'n fan 16. Al Penedès, des de l'any 1979, les tres comarques Alt, Baix i Garraf es reuneixen aquí. Aquests mestres i aquestes escoles i pares tenen dret a tenir una unitat d'administració executiva. Si fossin a Anglaterra la tindrien però ara no la tenen. Jo poso l'exemple de l'educació que és el que conec més, però penso que Catalunya es mereixia un altre govern que no la còpia del centralisme madrileny. Sóc profundament crítica perquè no em sé imaginar el que podria haver estat. Hem progressat en comerç, en turisme, etc. però no tenim ni idea del que hauríem progressat si haguéssim tingut unitats territorials vives reconegudes per la Generalitat i en diàleg amb la Generalitat».

I després, canvia el Parlament per l'Ajuntament de Barcelona, no?

«Al final de la segona legislatura entro a l'Ajuntament de Barcelona com a regidora d'Educació. Hi estic dos mandats. Aconsegueixo alguna cosa, com arribar a cohesionar les 70 escoles municipals (40 de bressol, 14 de primària, 8 de secundària, artístiques, d'ensenyaments especials). Com que hi havia govern socialista era favorable a l'aplicació de la LOGSE. Jo vaig poder aplicar la LOGSE abans que fos vigent. I vam poder fer el lligam entre escola infantil, primària i secundària de l'Ajuntament de Barcelona i vam lligar l'escola bressol amb els parvularis. Va ser un procés llarg, va durar vuit anys. S'hi van dedicar unes 50 persones de l'administració, educativa municipal que van treballar per canviar les més de 70 escoles municipals.

Jo he conegut el tipus de mestre de Rosa Sensat, que és un mestre que treballa, que està motivat, i que a més ve a aprendre coses

Molts dels funcionaris que vaig tenir al meu equip a l'Ajuntament de Barcelona havien passat per Rosa Sensat i, per tant, tot i que no va ser fàcil, vam poder engegar una bona dinàmica, cada any feiem una jornada dient el que pensàvem fer aquell curs i com ho veien ells, implicant-los

sense esperar cap títol. També he conegut 2 o 3 anys els estudiants de Magisteri de l'Escola Normal, que són tot al revés: no tenen pràctica, vénen a estudiar en principi per tenir un títol i alguns no tenen ni ganes de ser mestres. I després he conegut el funcionari, que en principi no cal que s'esforci perquè ja ho té tot segur. Afortunadament molts dels funcionaris que vaig tenir al meu equip a l'Ajuntament de Barcelona havien passat per Rosa Sensat i, per tant, tot i que no va ser fàcil, vam poder engegar una bona dinàmica, cada any feiem una jornada dient el que pensàvem fer aquell curs i com ho veien ells, implicant-los. Vaig disfrutar molt. Vam tenir la sort que la delegada de Barcelona fos una persona, una inspectora amiga i molt propera a Rosa Sensat, la Sara Blasi, i dins les limitacions que teníem a l'Ajuntament perquè en aquell moment era molt difícil aconseguir diners fora del que eren obres i projectes per als Jocs Olímpics del 92, vam poder fer moltes coses. Jo he hagut de lluitar bastant a dintre de l'Ajuntament des del punt de vista econòmic. Políticament em deixaven fer el que volia mentre no gastés massa. I em vaig espavilar molt per trobar diners de Madrid. I és que les escoles públiques de l'Ajuntament de Barcelona eren les úniques que no existien, no eren escoles públiques que pagués l'Estat, traspassades a la Generalitat, ni eren escoles privades subvencionades, eren les úniques de les quals ningú s'havia recordat. Entre que la Generalitat no ajudava gaire i que a Madrid li costava deixar diners, ens vam haver d'espavilar. I va ser Alfredo Pérez Rubalcaba, quan encara era secretari d'Estat d'Educació, abans de ser ministre, qui va fer el gest de reconèixer aquestes escoles i es va decidir passar diners a la Generalitat perquè els passés a les escoles de l'Ajuntament. Amb el temps, vam aconseguir que entressin entre 2.000 i 3.000 milions de pessetes l'any, entre l'Estat i la Generalitat, que no és poca cosa per a una regidoria que tenia poc més de 8.000 milions de despesa corrent. Amb la Sara Blasi vam poder fer edificis escolars a l'Eixample, els centres de recursos pedagògics, meitat Ajuntament, meitat Generalitat, els EAPS també van ser meitat i meitat. En fi, vam poder fer molta cosa, com si ja funcionés una entesa entre Generalitat i nosaltres».

I quines actuacions especials es van fer en educació coincidint amb els Jocs Olímpics?

«Jo vaig entrar a l'Ajuntament el 1987, l'any després que Barcelona fos nominada seu olímpica, li vaig dir a Pasqual Maragall que s'hauria de fer una política municipal d'educació per ajudar els nanos a digerir aquest impacte, l'impacte que veurien a la ciutat i que no poden veure com un programa de tele sinó que han de saber que és la base de l'olimpisme, l'educació física i artística, els canvis en els mitjans audiovisuals, en la informàtica, l'urbanisme i la urbanitat de la ciutat. Vaig entrar i vam fer una sèrie de programes de civisme, sobre informàtica, educació física, educació musical i l'audiovisual. Amb això crec que es va ajudar els nanos. En Pasqual cada dimecres anava a fer esport a una escola diferent. I a totes les escoles es van fer programes molt macos. Per exemple, es van fer salutacions per a tots els atletes per quan arribessin a la seva tauleta de nit de la vila olímpica».

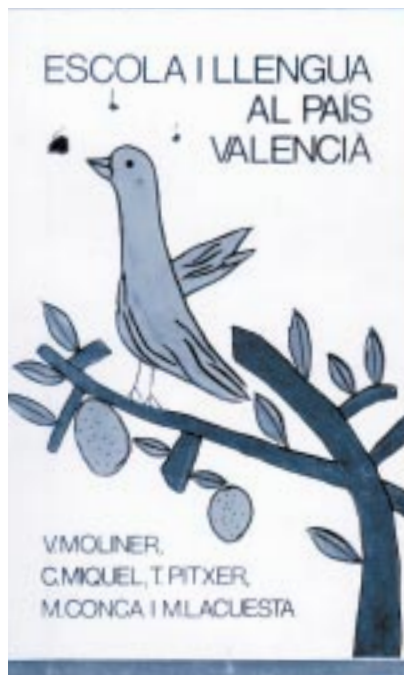
La política té moments gratificants i també de moltes enriades. Quin balanç global en fa en el seu cas?

«Tots els començaments han estat molt interessants, es va fer feina positiva per a l'educació i per a la llengua. I a l'Ajuntament de Barcelona hi he disfrutat molt. Però d'angúnies n'he tingut sempre. A l'ajuntament de Barcelona tenia l'angúnia econòmica. Pel que fa el PSC ara estic afiliada a l'agrupació de Banyeres del Penedès. Estimo molt en

Joan Reventós i Raimon Obiols, en Lluís Armet, l'Arseni Gibert, he treballat molt amb en Pasqual Maragall. Penso que com a partit deu ser molt difícil fer el canvi de partit d'oposició clandestina que era fantàstic ser-ho, era una situació molt maca que permetia que ens agrupéssim sense ambicions de tipus personal. Actualment els partits han de ser també grups de gent que no només vulguin aportar pensament sinó també que vulguin governar, això ha de ser així. Per a mi hi ha partits que ja han nascut per governar i es fan i es desfan en un moment, penso en la UCD. Però el PSC ha de fer una adaptació de ser un partit de dècades de clandestinitat a ser un partit de normalitat i això com a partit s'ha fet millor o pitjor segons en quins llocs. Ideològicament continuo sent socialista o una mica més perquè ara veiem també els nostres defectes i ens plantegem superar-los. Sóc del consell del PSC i no estic tranquil·la per si faig tot el que puc perquè el partit continuï sent la formació que va aconseguir integrar una oposició d'esquerres d'origen català i d'origen immigrant i s'ha sabut mantenir i créixer. Perquè el PSUC també ho va aconseguir en el seu moment però s'ha anat desinflant».

El referent de la gent de Rosa Sensat era l'Escola de la Generalitat. Què tenia aquella escola que li manqui a l'escola d'avui. Si es que es poden comparar.

«Aquella escola tenia una preparació de 30 anys, havia estat un procés ascendent dels mestres ben acceptat pel poble, i amb el suport de les administracions catalanes, la Mancomunitat, els municipis; un procés lligat perfectament amb el que hi havia de més progressiu fora de Catalunya. És a dir, amb el que havia treballat la ILE d'Espanya, l'Escola Nova a França, Suïssa i Bèlgica, la Dra. Montessori a Itàlia, Dewey als Estats Units. Fins i tot estàvem millor que Itàlia i França, en el cas dels Grups Escolars de Barcelona; érem una avantguarda de categoria mundial. Ara, al 81, en aconseguir la normalitat, amb la Generalitat, han passat 40 anys terribles que han destrossat l'escola. Aquest període només ha pogut produir unes dotzenes d'escoles contràries que ha quallat en els darrers 15 anys en un moviment de renovació que tenia el referent dels

anys trenta. Però una cosa és ser un moviment que venia preparat per 30 anys d'exercici ascendent i una altra cosa és partir d'una escola destrossada amb un moviment vulguis o no minoritari que anava creixent, però sense suport oficial. Al 81 l'escola és molt pitjor que la d'abans de la guerra, tret d'algunes excepcions. Sí que hi havia una xarxa voluntària de moviments de renovació estesos per tot Catalunya, hi havia uns mestres formats en l'adversitat. L'any 81 es tractava que hi hagués una entesa entre tots plegats: moviments de renovació pedagògica, administració educativa de la Generalitat, i els ajuntaments, que llavors portaven 5 o 6 anys d'experiència. L'any 81 el govern català, al meu entendre, va preocupar-se molt més dels traspasos que li havien de venir de Madrid, no només en diners sinó en organització. Era la primera vegada que es responsabilitzaven de tants mestres. Tot era molt complex i s'havia de funcionar d'un dia per l'altre. S'havia de fer un canvi de màquina i aquesta havia de seguir funcionant. La Generalitat va heretar tots els mestres, tota la inspecció, i n'hi havia un percentatge que no sabia el català, i també hi havia dificultats econòmiques. El conseller Guitart era un home d'administració, venia del món editorial, i tenia l'objectiu d'organitzar la Conselleria. Tot i que era molt respectuós amb la renovació pedagògica, tenia altres preocupacions més directes. En un principi a la majoria de mestres del moviment li va fer molta il·lusió col·laborar amb la Generalitat, però no era senzill fer-ho amb un govern de la Generalitat amb una política eclèctica o ambigua entre escola pública i escola privada. D'altra banda, hi ha hagut el recel contra l'administració, heretat del franquisme, sobretot en els sindicats. I després hi ha

hagut el recel entre Generalitat i ajuntaments. No vull dir que tot sigui culpa de la Generalitat perquè segurament els ajuntaments d'esquerres també recelen i, per exemple, els socialistes des de l'Ajuntament de Barcelona no vam fer els passos per tornar a la situació d'abans de la guerra de Patronat Escolar perquè altra vegada tornessin a l'Ajuntament aquells grups escolars que des de l'any 1931 eren els millors del món, un Patronat que Franco va dissoldre el gener de 1939. Entre tots no s'ha sabut trobar una nova dinàmica de treball per a una explosió pedagògica que s'hauria pogut fer a Catalunya, des de 1938. Podiem haver fet molt més i molt millor, molt més integrat del que s'ha fet. De qui és culpa? Sé que tots n'hem tingut una mica, però evidentment qui té més responsabilitat té més culpa i no hi ha hagut una bona administració des d'un punt de vista pedagògic per part de la Generalitat. Penso que amb el model d'abans de la guerra i el moviment de renovació pedagògica del franquisme, Catalunya ha millorat en conjunt en aquests 20 anys, però estem molt lluny dels models que hi havia al temps de la República com el de l'Institut Escola de formació continuada des dels 3 anys fins als 17 anys. El model de continuïtat de l'Institut Escola –parvulari, primària, secundària– s'hauria pogut fer amb la llei que tenim inspirada en els documents del moviment de renovació pedagògica dels anys 75 i 76, una llei que responia a allò. Però una cosa és fer una llei i una altra fer una política. La llei permetia fer a cada comarca, cada districte, el model aquest de 0 a 18 anys, tal com s'havia somiat i escrit el juliol del 36 en temps de guerra quan es va fer el decret del CENU per ordenar l'escola de la qual havien hagut de marxar els religiosos, i s'havia fet un document en què es va dir per primera vegada que l'educació comença "bell punt l'infant neix", de 0 a 3, és escola bressol; de 3 a 6, és parvulari; de 6 a 12, primària; i de 12 en amunt és ensenyament mitjà o professional. Tronc únic, es deia al document d'escola pública del 75 i 76, que va ser traslladat en alguns aspectes a la Constitució, la LODE i la LOGSE, que és la que ara estem aplicant. És una llei que havíem somiat aplicar amb una administració educativa renovada, i resulta que la nostra s'ha reproduït burocrà-

tica, centralista i poc participativa. Era una llei que s'havia d'aplicar a partir de la bona realció entre moviments, ajuntaments i administració autònoma».

Creu, doncs, que cal anar cap aquí.

«Penso que sí, que és possible refer això. A vegades ja es fa. Hi ha una experiència molt maca escampada per Catalunya que és la de les zones rurals, de les petites escoles de poblacions petites, que amb una bona entesa entre municipis desesperats perquè no poden tenir escola, mestres que veuen molt clara la relació escola-poble i la Generalitat que els ha deixat fer, i han fet un bon programa; jo diria que en aquest moment l'escola rural és a Catalunya la millor escola, millor que mai com a escola rural i amb els nanos més desperts i més vius. Jo ho veig aquí. L'any passat vam fer una activitat sobre el Petit Príncep i cada dia venien nens d'escoles diverses del Penedès a treballar i hi havia nens que venien del Vendrell, d'urbanitzacions –que és el pitjor que hi ha, el nen d'urbanització no té centre, només un jardinet, una televisió, i no té cap mena de lligam–. En canvi els nens de Subirats, de Sant Pau d'Urdal, poblacions de 60 i 80 habitants són molt espavilats».

Perquè suposo que el medi rural és de per si molt més educatiu que qualsevol altre, no?

«Molt. Tots saben d'on surt l'aigua i les patates i els ous, qui és l'alcalde, com s'aconsegueix tenir carretera. En una urbanització es poden sentir coses com que els ous surten de la tele o de la nevera. Als pobles, a més, es fan festes majors en el que el nen participa directament, la fan el seus pares, els germans...i l'escola també és del poble. Les escoles de les zones rurals s'han fet molt ben fetes, com no s'havia fet abans. Per la realitat d'aquí el màxim que s'arribava a fer era mantenir una escola unitària amb un mestre ben format i nens de 6 a 12 anys, tots barrejats. Això no estava gens malament quan hi havia un mestre amb traça. Però avui dia aquest ja no és un model bo perquè les comunicacions són molt més fàcils. Diverses escoles de petits pobles propers, no cal que es concentrin i dissolguin en escoles de vila, poden fer plantejaments comuns, d'escola rural, intercanviar mestres i nens per alguna activitat i en

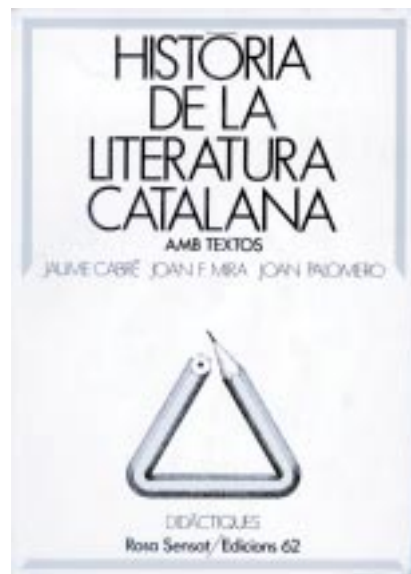
alguna ocasió, fer-ne d'altres tots junts en altres casos, i sentir-se tots de casa seva, del seu poble petit i del seu veïnatge. Aquesta és una troballa d'aquí, diria que és molt pròpiament catalana. Ha estat una bona conjunció».

A banda d'aquesta valoració positiva de l'escola rural com veu l'escola actual al país?

«L'escola rural no deixa de ser minoritària i per mi la falla més gran, ha sigut no preveure i posar les mans sobre la massa en l'aplicació de la nova llei que ha coincidit amb aquest moviment de població, ja no només la immigració, sinó l'augment de nous tipus de vivenda, de ciutat dormitori, d'urbanitzacions...Per exemple, aquí a Calafell hi ha el poble antic, dalt de la muntanya, i la platja a baix. Tenien una escola petita a dalt i un altra a baix. La població va començar a créixer i la idea de la Generalitat va ser fer una escola al mig i a més amb uns plantejaments arquitectònics pedagògicament desangelats. I en posar-se l'autopista Pau Casals, Calafell s'ha convertit en un dels llocs que a més de tenir un estiu turbulent ara és ciutat dormitori de gent que treballa a Barcelona. I els mestres s'han trobat amb uns nens totalment desorientats, dalt, al poble, són pagesos, comerciants, mecànics, i a baix, a la platja, tot és població flotant. A l'institut de batxillerat no saben què fer amb uns nens i noies que només tenen en comú la tele i la disco. En canvi ben a prop, a l'Arboç, que és una població que gairebé es va doblar quan al 1972 va obrir la Cristallera Espanyola i hi va construir un barri sencer d'obres d'origen andalús majoritàriament, la situació s'ha anat consolidant. Al 95 una regidora va posar la banya en què l'Arboç havia de tenir institut i van insistir tant que ho van aconseguir. Carne Laura Gil, que llavors era direc-

tora de proclamació, els va dir que no podia ser perquè no tenien 50 nens a l'any i efectivament l'Arboç no els tenia però entre l'Arboç, Banyeres, Bellvei, Gornal, etc., sí. I la regidora, en una setmana, va reunir els noms i adreces dels nens de la zona que podrien anar a l'institut. Aleshores es va fer l'institut. I d'aquest institut no en sentiràs parlar mai però està perfecte. Se sent parlar dels desastres de Calafell i no se sent parlar del la bondat de l'Arboç. Jo penso que s'havia d'haver fet una previsió i planificació en el sentit de valorar quines zones són més conflictives per establir mesures d'actuació. Quan es fa un institut en comptes d'omplir-lo de professors que ho demanen per interès personal, s'hauria de dotar de l'equip de professors que presenti un projecte educatiu lligat a les escoles del medi. Això es va fer a l'Estat durant els dos últims anys del govern socialista i va funcionar. Quan a un lloc hi va un equip de gent que ja coneix el territori i les escoles i està avalat per l'ajuntament tot s'encarrila. Perquè no és que els nens siguin ara pitjors, són els mateixos nois que abans feien formació professional i batxillerat o no feien res, a aquests mateixos nois se'ls dona la possibilitat d'avançar junts, en comptes de fins a 14 fins als 16 anys, amb moltes possibilitats. No és que ara s'hagin tornat dolents, gamberros i que portin armes; són com sempre, viuen en les circumstàncies que els adults els posem, posats a l'escola en unes condicions en teoria millors, però a la pràctica, perquè tot funcioni, cal voler-ho de veritat i fer continuament les adaptacions necessàries, com aquesta de l'equip de mestres coneixedor del medi. No s'ha de fer com s'ha fet sempre i per evitar baralles entre sindicats quan es comença un institut omplir-lo dels professors mitjançant una llista oberta i que hi vagi qui tingui més punts. Per favor, com pot començar una cosa bona a partir de a mi m'interessa perquè està més a prop de casa, a mi m'interessa perquè així puc marxar d'allí... "això no és fer un institut. L'Institut-Escola va ser una entesa entre la Generalitat i un equip de professors encapçalat pel doctor Estalella que va dir fem això i ens relacionem amb tots els grups escolars i va reunir-los tots per presentar el projecte i dir-los que tenien preferència per posar-hi els nanos».

Els espectacles continuats com la tele eren impensables fa 200 anys i en canvi el model d'escola és encara aquell, el lloc d'anar-hi a estudiar unes lliçons prefabricades que continuament s'estan quedant curtes respecte de molts dels aspectes de la vida quotidiana actual. El pobre mestre està aquí encara amb unes lleis que l'obliguen a fer determinades coses que ja no hauria de fer, amb una organització, amb una concepció d'escola, tot aquest problema, aquest desfasament entre el model d'escola i el model de societat, recau sobre el mestre.

I davant aquestes noves situacions com cal actuar?

«Cal preveure i planificar, en general i en concret. Però vivim en un país que ho ha fet molt poc. Als anys 60 tenim el cas del barri del sud-oest del Besòs, urbanitzat per acollir 50.000 persones i no s'hi havia planificat cap escola. Això no va sortir a la llum fins que es van produir les greus rierades del 62 i la República francesa va col·laborar per crear-hi una escola, i una república laica com la francesa hi va enviar els germans gabrielistes perquè portessin l'escola perquè no es fiava d'un govern que era capaç de fer un barri de 50.000 persones sense escola. Cinc anys després Villar Palasí, l'últim ministre franquista va creure solucionar el tema de l'escola rural a Galícia fent l'escola més gran que s'ha fet mai a l'Estat. Tenia 75 aules i per fer-la es van tancar totes les escoles d'un conjunt de poblets de Galícia i els nens anaven amb transport en aquesta gran escola. I hi havia nens que es passaven 4 hores en transport escolar i 5 a l'escola. Aquesta mentalitat funciona encara. No es fa una planificació lligada a la diversitat social i geogràfica, el model d'escola pirinenca o riberenca, de població nova o vella, gran o mitjana, això no es fa. Jo t'he posat dos casos extrems però les urbanitzacions es fan sense comptar amb l'escola, i la immigració s'agafa quan ja és un problema. Hi ha poblacions en què la gent hi ha treballat seriosament, com per exemple

Santa Coloma de Farners, amb la seva Escola Samba Kuwali per acollir els immigrants grans, des de fa molts anys. Aquí a Llorenç del Penedès s'han anat integrant escolarment i els nanos i els magribins de Llorenç, que no és que siguin molts, parlen perfectament el català i l'àrab, són ells mateixos i estan integrats. Ho ha fet bastant bé un ajuntament com el de Vic, on hi ha entre un 15 i un 20% de magribins, s'hi han fet coses interessants. Però, és clar, el que no pot funcionar de cap manera són coses com El Raval de Barcelona. Aleshores, és clar, quan la situació és insoluble, surt el problema. La immigració no la pot resoldre només l'escola, l'ha de resoldre l'escola juntament amb l'urbanisme, el treball, de manera que no es faci cap mena de ghetto sinó d'integració. Això per exemple, a l'any 52, quan es va fer el congrés eucarístic a Barcelona, la gent d'Acció Catòlica va tenir la idea de fer un barri, el barri del Congrés, i per disposició van anar distribuïnt les cases segons la proporció d'habitants de Barcelona, oriunds d'Extremadura... és un barri que s'ha mantingut perfectament i, a més, és molt català, la seva escola és la Pompeu Fabra, i ha sabut integrar totes les proporcions de la immigració que arribava a Barcelona als 50. És una cosa de sentit comú. El problema no es pot arreglar només a l'escola; l'escola ha de col·laborar però és un problema que els ajuntaments han de tenir mitjans per solucionar.»

Hi ha mestres que diuen que molts pares deleguen tota la responsabilitat educativa en els mestres. Què en pensa?

«Jo he treballat sempre amb la idea que una escola no va bé si els pares no se la fan molt seva en el sentit de saber què fan els nens a l'escola i col·laborar des de casa amb el que es fa a l'escola i viceversa, és a dir, que a l'escola se sàpiga que passa a casa. Sempre que els mestres ens hem posat a tret dels pares la cosa ha anat bé. Quan els hem demanat alguna cosa sempre hem tingut resposta positiva. Quan comença una dinàmica inversa, en què el mestre se sent insegur i no hi ha correspondència sempre hi ha estirabots. Però si agafes el moviment d'associacionisme de pares veus la voluntat que hi ha de col·laborar i d'entesa amb els mestres,

estem en el millor moment. Dir que els pares dimiteixen no em sembla encertat; en tot cas hi ha hagut pares que han sobrevalorat l'escola, perquè potser no l'han entesa prou. Perquè si tu valores com cal l'escola saps que tu hi tens el teu lloc. D'anècdotes n'hi ha moltes: fills violents, pares violents, gent que no s'entén. Aquí al Vendrell, per exemple, a un nano magribí que està entre parlar àrab, català i castellà, un dia la mestra li va preguntar en què parlava amb els seus pares, el nano es va quedar sobtat tot dient que els pares no parlen amb els nens. Hi ha tantes situacions com ambients diferents. Jo penso que no hem tingut mai a Catalunya un associacionisme de pares d'alumnes tant fort com el que tenim ara i que tots aquests problemes s'han d'encarrilar a partir de l'associacionisme i amb el diàleg entre pares i mestres dins de cada escola i en general. La meua experiència de 40 anys de relació mestres-pares ha estat sempre positiva».

La professió de mestre té el prestigi social que mereix?

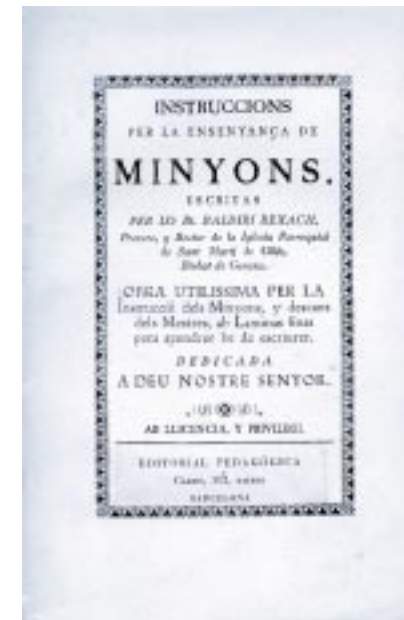
«Conec mestres molt bons, suposo que prestigiosos, encara que aquesta paraula de prestigi social no m'agrada, no sé de què serveix. La meua experiència em diu que quan un mestre treballa bé i a fons, s'entén amb els pares i troba el lloc que li correspon en la societat, no prestigi d'estar més amunt que un altre. L'important és que coneguis cada un dels nanos, que hi puguis parlar, que sentis com et diuen "senyu", "mestre", o "profe", i notis que hi ha un reconeixement personal. És el màxim prestigi que es pot esperar per a un mestre».

Aquesta feina requereix molt d'entusiasme?

«Suposo que totes les feines en requereixen. Però qualsevol feina que signifiqui tractar amb persones ja siguin nens, malalts, vells... necessita d'una vivor, de posar la teua personalitat en joc, perquè tant tu com amb qui treballas esteu vivint i esteu fent una cosa que a ell l'afectarà molt però que a tu també t'afectarà. La meua mare era una mestra molt ben formada i entusiasta de mena, i al cap de dotze anys d'exercir va notar que havia assolit una maduresa, que cada any faria una cosa diferent, però que era una persona madura que dominava la classe, perquè coneixia cada un dels nens».

Avui dia molts mestres pateixen depressions. Com analitza aquest fenomen?

«L'escola neix amb la revolució francesa i s'escampa al llarg del XIX i el XX. Aleshores l'escola era el lloc on els nens veien per primera vegada lletres i sentien per primera vegada coses. Dos-cents anys després d'escola obligatòria, l'entorn està ple d'estímul socials i els nens quan van a l'escola ja han llegit moltíssimes frases a la tele, de manera activa. Per exemple senten el missatge "beba coca-cola" i van a la nevera i la beuen. Això abans era impensable. Els espectacles continuats com la tele eren impensables fa 200 anys i en canvi el model d'escola és encara aquell, el lloc d'anar-hi a estudiar unes lliçons prefabricades que continuament s'estan quedant curtes al respecte de molts dels aspectes de la vida quotidiana actual. El pobre mestre està aquí encara amb unes lleis que l'obliguen a fer determinades coses que ja no hauria de fer, amb una organització, amb una concepció d'escola, tot aquest problema, aquest desfasament entre el model d'escola i el model de societat, recau sobre el mestre. Tot i que s'han fet molts canvis i l'escola actual és molt diferent de l'escola del 1850, que va ser criticada el 1920 per Freinet anomenant-la escola caserna, era una escola per definició tancada, aïllada, i avui les escoles tenen finestres, portes, se n'ha de sortir, i els de fora han d'entrar-hi. Encara que hi ha hagut tot aquest procés no hi ha dubte que queden coses com per exemple els exàmens que són un papus per als nens, però més per als mestres. Encara que en diguin avaluacions o controls, és igual, no tenen sentit. És tot un altre treball el que s'ha de fer. A les bones universitats angleses tot es fa a partir de treballs i el diàleg amb el professor. Això significa que a Oxford no hi ha mai una classe de 120 alumnes. Segur que un mestre no ho pot fer tot bé, cada any ha d'estar alerta per veure què s'ha de canviar. Conec mestres bastant ben formats que comencen a fer plantejaments sobre nous temes com la diversitat i després s'ensorren. Penso que la formació permanent del mestre hauria de consistir no tan sols en cursos d'estructuralisme, generativisme o constructivisme, de matemàtica nova, o de gestió, hauria de ser de cultiu de l'expressió i la col·laboració personal, en el sentit de plantejar quines dificul-

tats tenim i analitzar-ho plegats, i adonar-se que entre ells poden i han de trobar la solució: el que poden fer els mestres i el que han de fer els altres, per plantejar-ho als pares i a les administracions. Les solucions mai vénen de fora, soles.

Com valora que es facin concerts amb escoles privades d'èlit?

«Voldria abans dir que a Catalunya s'ha silenciada una cosa que només ha passat aquí. Que és que moltes d'aquelles escoles que van néixer com a escoles privades perquè no podien ser escola pública, però que volien fer un servei a la pròpia societat, a Catalunya, van aconseguir una llei per passar d'escoles privades a escola pública. Aquesta llei ha servit per a 100 escoles escampades per tot Catalunya, que és molt. A més estem parlant d'unes escoles de les millors des d'un punt de vista pedagògic. L'historiador de l'escola, Jordi Monés, diu que una característica de les escoles de renovació a Catalunya és la seva voluntat de fer escola pública, escola per a tots. Pel que fa a la subvenció o concert amb l'escola privada, la Constitució del 78 contempla el manteniment de l'escola privada amb fons públics sempre que l'escola concertada compleixi determinats requisits, com ara les condicions de matrícula, la gratuïtat dels estudis o que l'assignatura de religió no sigui obligatòria. I amb els diferents governs que hi ha hagut, segons la seva sensibilitat política, s'ha actuat diferent a l'hora de fer els

concerts. A l'etapa del govern del PSOE, per exemple, no es donaven subvencions a escoles d'èlit, en canvi el PP sí que ho ha fet. A Catalunya s'han fet concerts i donat subvencions sense exigir als centres determinats requisits. Hi ha escoles privades amb concert, però amb serveis i preus que les fan inaccessibles a la majoria. A la privada, a més, li han deixat fer que la primària i la secundària tinguin continuïtat en els mateixos centres i això dona més seguretat als pares i en els últims anys molts treuen els fills de l'escola pública per dur-los a la privada».